



मा. बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (स्मार्ट) प्रकल्प

पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा

विभागीय अंमलबजावणी कक्ष, स्मार्ट, नागपूर.

स्थळ: रामेती, नागपूर

०८ ऑगस्ट २०२५

- श्री. गौरव सो. डेहनकर

पर्यावरण तज्ञ,

विभागीय अंमलबजावणी कक्ष,

नागपूर.

मो.नं. ७५८८७७२३०२

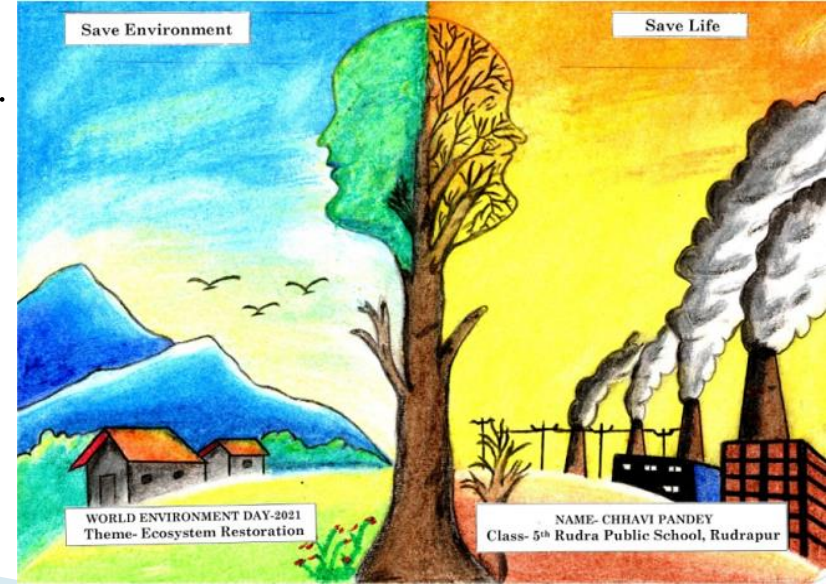
अनुक्रमणिका –

- पर्यावरण परिचय
- पर्यावरण नुकसानाची कारणे
- पर्यावरण संरक्षण धोरण
- एकात्मिक पर्यावरण व सामाजिक मुल्यांकन अभ्यास (IESA)
- पर्यावरणावर होणारे परिणाम
- प्रकल्पांतर्गत लक्ष्य
- पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा , पर्यावरणीय कृती आराखडा .
- १० हवामान अनुकूल पद्धती
- एकात्मिक मूलद्रव्य व्यवस्थापन
- एकात्मिक कीड व्यवस्थापन



पर्यावरण :- परिचय

- या पृथ्वीवर राहणारे सर्व सजीव पर्यावरणाच्या अंतर्गत येतात.
- पृथ्वी हा विश्वातील एकमेव असा ग्रह आहे जो जीवनाला आधार देतो.
- पर्यावरणामुळे आपल्याला असंख्य असे फायदे मिळतात ज्यांची आपण आयुष्यभर परतफेड करू शकत नाही.
- निसर्गाने स्वच्छ आणि आरोग्यदायी वातावरण कसे ठेवता येईल हे आपल्यावर सोपवले आहे, पण मानवाने ते लोभी स्वभावाच्या आणि विकासाच्या नावाखाली ते संकटात टाकले आहे.
- पर्यावरण हे एक आवरण आहे जे सर्व सजीवांना जीवन देते.
- आपल्याला पर्यावरणातून शुध्द हवा मिळते .



पर्यावरण :- नुकसानाची कारणे

- वाढत्या लोकसंख्येमुळे पर्यावरणाचा ऱ्हास होत आहे.
- दाट झाडे तोडून मोठमोठ्या ईमारती उभारल्या जात आहे.
- मोटारींचा धूर, कारखान्यातील मशीनचा आवाज, खराब रसायनयुक्त पाणी या सर्वामुळे वायू, जल, ध्वनी, माती प्रदूषण होत आहे.
- अनियंत्रित कृषी निविष्ठाचा वापर.
- ग्रीनहाऊस, ए.सी. सारख्या तंत्रज्ञानाचा मोठ्या प्रमाणात वापर.

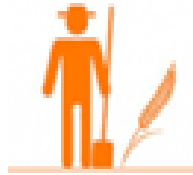


कृषी मूल्य साखळीवर पर्यावरणीय अधोगती आणि हवामान बदलाचा प्रभाव

पिक लागवड



उत्पादन



प्रक्रिया



विपणन



वापर



प
रि
णा
म

बीज क्षमता आणि उपयोगिता
खियाणांचा निकृष्ट दर्जा
खियाण्यांचे नुकसान
खियाण्यांच्या वितरणास विलंब
कीटकांचा प्रादुर्भाव

- कमी बीज उगवणक्षमता
- पीक नुकसान व तोटा
- खते व कीटक नाशकांची जास्त मागणी.
- जमीन, तण, कापणी व अवशेष व्यवस्थापन या करिता अधिक कामगारांची आवश्यकता

- पिकांचा निकृष्ट दर्जा
- जास्त आर्द्रता आणि आवश्यक बाह्य सामग्री
- पिक काढणीतील अडचणी

- वाहतुकीदरम्यान अन्नधान्य खराब होण्याची प्रक्रिया गतिमान होणे
- वाहतुकीच्या मार्गांचे नुकसान
- वाहतुकीसाठी येणारा अतिरिक्त खर्च

- अन्न असुरक्षितता
- अन्नाच्या पौष्टिक गुणवत्तेमध्ये घसरण
- अन्न पदार्थांचे उच्चतम दर
- कमी होणारा साठवण कालावधी

उत्पन्नात कपात

पर्यावरण संरक्षण धोरण

जागतिक बँक अर्थ सहाय्यित कोणत्याही प्रकल्पामध्ये बँकेच्या पर्यावरण संरक्षण धोरणाला अनुसरून प्रकल्पाच्या सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणामांची पडताळणी करणे अनिवार्य आहे.

- ▶ पर्यावरण विषयक बाबींची सुसंगतता सुनिश्चित करणे
- ▶ प्रकल्पाच्या नियोजन ते अंमलबजावणी दरम्यानच्या संपूर्ण निर्णय प्रक्रियेत पर्यावरणीय बाबींचा समावेश करण्यासाठी सहाय्य करणे
- ▶ पर्यावरणीय शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी नैसर्गिक अधिवासांचे संरक्षण, संवर्धन, देखभाल आणि पुनर्वसन करण्यासाठी सहाय्य करणे
- ▶ कीटकनाशकांच्या वापराशी संबंधित पर्यावरणीय आणि आरोग्यविषयक जोखीमा कमी करणेसाठी सुरक्षित, प्रभावी आणि पर्यावरणास अनुकूल कीटकनाशकांच्या वापरास समर्थन देणे.
- ▶ शाश्वत आर्थिक विकास आणि जीवनावश्यक वस्तूंचे संरक्षणाच्या दृष्टीने जंगलांचे प्रभावी व्यवस्थापन करणे

एकात्मिक पर्यावरण व सामाजिक मूल्यांकन अभ्यास (IESA)

- ▶ महाराष्ट्र सरकारच्या कृषी विभागाकडून एकात्मिक पर्यावरण व सामाजिक मूल्यांकन अभ्यास करण्यात आला आहे.
 - पर्यावरण विषयक आणि सामाजिक समस्या समजून घेण्यात आल्या
 - संभाव्य पर्यावरण विषयक धोके आणि प्रतिकूल परिणामांचे मूल्यांकन
 - पर्यावरण विषयक उपाययोजना सुनिश्चित करण्यात आल्या
- ▶ प्रकल्पाचे सकारात्मक परिणाम वाढवणे
- ▶ प्रकल्पाचे नकारात्मक परिणाम टाळण्यासाठी विविध उपाययोजनांचे नियोजन करण्यात आले.
- पर्यावरण आणि सामाजिक व्यवस्थापन आराखडा अहवालांमध्ये या संपूर्ण कामाचे निष्कर्ष आणि सादरीकरण करण्यात आले आहे

अभ्यासांतर्गत लक्षात आलेले पर्यावरणावर होणारे महत्वपूर्ण परिणाम

- ▶ ५५ ते ६०% शेतकऱ्यांकडे मृदा आरोग्य कार्ड (Soil Health Card) नव्हते.
- ▶ २०१६-१७ ते २०१८-१९ दरम्यान कृषी विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांच्या द्वारे केल्या गेलेल्या MRL चाचणी दरम्यान एकूण १६ कृषी पीकमालांमध्ये कीटकनाशकांचे अवशिष्ट आणि रसायनांचे प्रमाण भारतीय अन्न सुरक्षा विभागातर्फे जारी करण्यात आलेल्या प्रमाण अवशिष्ट मात्रेपेक्षा जास्त असल्याचे आढळून आले आहेत.
- ▶ कचरा संकलन आणि कचऱ्याचे शास्त्रीयदृष्ट्या योग्य व्यवस्थापन प्रक्रियेसाठी कोणतीही योग्य सुविधा अस्तित्वात नाही.
- ▶ किटकनाशके आणि रसायनांच्या अयोग्य हाताळणीमुळे आणि व्यवस्थापना अभावी
 - मानवी आरोग्यावर दुष्परिणाम.
 - मातीच्या आणि पाण्याच्या गुणवत्तेवर परिणाम
- ▶ हवामान बदलाच्या जोखमींमुळे शेतीवर परिणाम होत आहे

प्रकल्पांतर्गत लक्ष्य

▶ कीड व्यवस्थापन योजना

- १००% उत्पादकांना एकात्मिक कीड व्यवस्थापन आणि एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन विषयी प्रशिक्षण देणे.
 - सुरुवातीच्या टप्प्यात समुदाय आधारित संस्था व शेतकरी यांची क्षेत्रीय शाळांच्या माध्यमातून IPM, INM, कचरा व्यवस्थापन, CSA करिता क्षमता बांधणी करणे
- ▶ प्रकल्पाच्या अखेरीस एकूण लाभक्षेत्रापैकी ५०% लाभक्षेत्रावर एकात्मिक कीड व्यवस्थापन (IPM) उपाययोजना कृतीत आणणे.
- ▶ एमआरएल अनुपालनामध्ये सुधारणा : १३,५०० उत्पादकांसाठी GAP प्रमाणपत्र (९५००) आणि ऑर्गॅनिक (४०००) प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्यासाठी सहाय्य
- ५०,००० हे. कृषी क्षेत्र क्लायमेट स्मार्ट अग्रीकल्चर तंत्रज्ञानाच्या वापराखाली आणण्यासाठी कार्यरत राहणे.
 - कापूस, सोयाबीन, केळी, हळद, भेंडी या पिकात होणारे कार्बन उत्सर्जन किमान १०% कमी करणे

पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा म्हणजे काय?

- ▶ पर्यावरण संरक्षणाचे अनुपालन करण्याच्या दृष्टीने जागतिक बँकेच्या खातील सुरक्षितता नियमांना अनुसरून पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे.
 - पर्यावरण मूल्यमापन – प्रदूषणास प्रतिबंध करण्यासाठी चांगल्या औद्योगिक पद्धती
 - वनस्पती कीड व्यवस्थापन – एकात्मिक कीड व्यवस्थापन, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन
- ▶ पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा
 - पर्यावरण व्यवस्थापन आराखडा अहवालामाधील कामांच्या नकारात्मक यादीच्या अनुपालनाशी संबंधित संकलित करावयाची माहिती
 - उपप्रकल्पासाठी पर्यावरणीय आधारभूत माहिती आणि संबंधित माहिती सुधारण्यासाठी लक्ष्य
 - उपप्रकल्पासाठी पर्यावरणीय संरक्षणाचे लक्ष्य

विभाग ८- पर्यावरणीय कृती आराखडा

उपप्रकल्पाच्या कृषि आणि पशुसंवर्धन मूल्यसाखळी विकासातील उपक्रमांमुळे पर्यावरणाच्या संभाव्य जोखीम/परिणाम कमी करण्यासाठी /शमविणेसाठी पर्यावरणीय कृती आराखडा (ईएपी) हा समुदाय आधारित संस्थेस (सीबीओला) मार्गदर्शन करेल. उपप्रकल्पाच्या उपक्रमातील कामगिरीमध्ये सुधारणा घडवून आणण्याच्या दृष्टीकोणातून सूचना देण्यासाठी उपप्रकल्पाची पर्यावरणीय आधारभूत माहिती खाली दिलेल्या तक्त्यानुसार संकलित केली जाते.

पर्यावरणीय कृती आराखड्याच्या अंमलबजावणीसाठी आणि अहवाल देण्यासाठी समुदाय आधारित संस्थेच्या नोडल व्यक्तीचे नाव व संपर्क क्रमांक:

१. ईएसएमएफ अहवालानुसार पर्यावरणीय अनुपालनाशी संबंधित माहिती:

अ. कृषि मूल्य साखळी विकासासाठी उप-प्रकल्प			
अ. क्र.	उपप्रकल्पाची तपशील	होय/नाही	होय असल्यास, माहिती नमूद करा
१.	उपप्रकल्पाचे ठिकाण हे पर्यावरणीय संवेदनशील जसे संरक्षित/राखीव जंगले, दलदलीची जमीन, जैवविविधता संरक्षित विशेष भाग, संस्कृतिक वारसा ठिकाण अशा भागात किंवा जवळपास आहे का?		
२.	अकृषक जमिनीचे कृषक जमिनीत रूपांतर केल्याने पर्यावरणीयदृष्ट्या अधोगतीचे कारण होईल का?		
३.	जंगलतोडीचा धोका संभावतो का?		
४.	स्थानिक वनस्पती व प्राण्यांच्या जैवविविधतेला धोका पोहोचतो का?		
५.	मोठ्या नैसर्गिक आपत्ति किंवा भुस्खलन, पुर, वादळ, भूकंप इ सारख्या धोकादायक/असुरक्षित ठिकाणी आहे का?		
६.	भारत सरकारने बंदी घातलेल्या, जागतिक आरोग्य संघटनेने वर्ग Ia, Ib, आणि वर्ग II मध्ये नमूद केलेल्या किडनाशकांचा वापर होतो का?		
७.	अप्रमाणित बियाणे किंवा बंदी घातलेले वाण यांचा वापर होतो का?		
८.	शेत जमिनीवर पिकांचे अवशेष जाळले जातात काय?		
९.	कृषि उत्पादन/शक्ति या संबंधित कवस आणि संपन्नता याची प्रतिया न करता घेतले जाते का?		
१०.	कृषि उत्पादने त्यांच्या अधिकतम कीटकनाशक अवशेष पातळी (मिलीग्राम/किलो) चाचणीसाठी पाठवले जातात का?		
११.	प्रदूषण निर्माण करणारे आणि पीयूसी प्रमाणपत्र नसलेली वाहने जसे ट्रक, व्हॅन, टेम्पो, रेफर व्हॅन इ. चा वापर होतो का?		
१२.	वाहतुकीच्या नियोजनासाठी पक्क्या रस्त्यालागत आहे का?		

ब. शेळी व परस बागेतील कुक्कुट पालनासाठी उपप्रकल्प			
१.	वनक्षेत्रामध्ये शेळी, मेंढी, कुक्कुट पालन यांचे संगोपन/चरणे केले जाते का?		
२.	उपप्रकल्पामध्ये विदेशी जातींच्या प्राण्यांचा समावेश केला जाणार आहे का?		
३.	प्राण्यांपासून निर्माण होणारा कचऱ्याचे व्यवस्थापन व विल्हेवाट केली जाते का?		
४.	पशुधन संगोपनात प्रतिबंधित पशुवैद्यकीय औषधांचा वापर केला जातो का?		
५.	कत्तलखाना पशुधन पासून निघणाऱ्या कचरा व्यवस्थापन आणि सांडपाणी सुविधेशिवाय चालवला जातो का?		
६.	पशुधनातून मानवांमध्ये रोग पसरण्यामुळे समुदायाच्या आरोग्यास धोका निर्माण होण्याची शक्यता आहे का?		

२. उपप्रकल्पासाठी पर्यावरणीय आधारभूत माहिती आणि संबंधित सुधारण्यासाठी लक्ष्य (उदाहरणार्थ: सीबीओ अंतर्गत एकूण क्षेत्र १००० हे. इतके आहे)

अ.क्र.	उपप्रकल्पात राबविलेल्या कृषि पध्दती	तपशील	उपप्रकल्पापूर्वी (आधारभूत)	उपप्रकल्पामध्ये प्रस्तावित लक्ष्य
अ. कृषी मूल्य साखळी विकासासाठी उप-प्रकल्प				
१.	रासायनिक खताचा सरासरी वापर-			
	नत्र (N)	कि/हे.	२००	१६० (१०-२० % कपात)
	स्फुरद (P)	कि/हे.	१००	८० (१०-२० % कपात)
	पालाश (K)	कि/हे.	१००	८० (१०-२० % कपात)

१ स्मार्ट प्रकल्पाच्या पर्यावरण आणि सामाजिक व्यवस्थापन आराखडाचे संकेतस्थळ: |

https://www.smart-mh.org/cdn//2019/08/190818171526_405e4be8b9d3ce2374fe29ce1561a62b.pdf

२ संरक्षित/राखीव जंगले यांची यादी http://www.wiienviis.nic.in/Database/Maharashtra_7829.aspx

३ भारत सरकारने बंदी घातलेल्या प्रतिबंधित कीटकनाशकांची यादी:

http://ppqs.gov.in/sites/default/files/list_of_pesticides_which_are_banned_refused_registration_and_restricted_in_use_01.07.2021.pdf

४ जागतिक आरोग्य संघटनेने बंदी घातलेल्या प्रतिबंधित कीटकनाशकांची यादी: <https://www.iloencyclopaedia.org/part-ix-21851/minerals-and-agricultural-chemicals/item/318-the-who-guidelines-to-classification-of-pesticides-by-hazard-part-1>

५ प्रतिबंधित पशुवैद्यकीय औषधांची यादी: https://www.nhp.gov.in/Complete-list-of-344-drugs-banned-by-the-Ministry-of-Health-Family-welfare_pg

६ कत्तलखाना कचरा आणि सांडपाणी व्यवस्थापन मार्गदर्शकाची यादी:

<https://cpcb.nic.in/openpdffile.php?id=TGF0ZXN0RmlsZS8xNzVfMTUxMTI2NDE0MV9tZWVpYXB0b3RvODkzOS5wZGY=>

७ कत्तलखाना कचरा आणि सांडपाणी व्यवस्थापन मार्गदर्शकाचा यादी:

<https://cpcb.nic.in/openpdffile.php?id=TGF0ZXN0RmlsZS8xNzVfMTUxMTI2NDE0MV9tZWVpYXB0b3RvODkzOS5wZGY=>

(उदाहरणार्थ: सीबीओ अंतर्गत एकूण क्षेत्र १००० हे. इतके आहे)

२.	रासायनिक खताची शिफारसीत मात्रा वापरलेले क्षेत्र	हे.	५००	५०० (एकूण क्षेत्राचा निम्मा भाग)
३.	शिफारसीपेक्षा कमी खत वापरलेले क्षेत्र	हे.	१००	०
४.	शिफारसीपेक्षा जास्त खत वापरलेले क्षेत्र	हे.	३००	०
५.	एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन (आयएनएम) पध्दतीत वापरलेले क्षेत्र	हे.	१००	५०० (एकूण क्षेत्राचा निम्मा भाग)
६.	कृषिसायनांचा सरासरी वापर- किडनाशक, बुरशीनाशक व तृणनाशक	लि/हे.		
७.	किडनाशकाची शिफारसीत मात्रा वापरलेले क्षेत्र	हे.	५००	५०० (एकूण क्षेत्राचा निम्मा भाग)
८.	शिफारसीपेक्षा कमी किडनाशक वापरलेले क्षेत्र	हे.	१००	०
९.	शिफारसीपेक्षा जास्त किडनाशक वापरलेले क्षेत्र	हे.	३००	०
१०.	एकात्मिक कीड व्यवस्थापन (आयपीएम) पध्दतीत वापरलेले क्षेत्र	हे.	१००	५०० (एकूण क्षेत्राचा निम्मा भाग)
११.	पिकांचे अवशेष जाळले जाणारे क्षेत्र	हे.		
१२.	कंपोस्ट, शेणखत इ. करिता पिकांच्या अवशेषाचा पुनर्वापर केली जाणारी मात्रा	कि/हे.		
१३.	सॅद्रिय शेतीखालील क्षेत्र	हे.		
१४.	जागतिक उत्तम कृषि पध्दतीत (जी.ए.पी.) खालील क्षेत्र	हे.		
ब. शेळी व परस बागेतील कुक्कुट पालनासाठी उपप्रकल्प				
१५.	पशु आहार पद्धतींचा प्रकार- मोकाट चरण/अर्धबंदीस्थ चरण	-	मोकाट चरण	अर्धबंदीस्थ चरण
१६.	जनावरांचे शेण खत म्हणून वापरले जाण्याचे प्रमाण	कि/हे.		
१७.	प्राण्याचे लसीकरण झाले आहे/ प्राण्याचे लसीकरण झालेले नाही (होय/नाही)	-		
क. वैध प्रदूषण नियंत्रण (पीयूसी) प्रमाणपत्र (आहे/नाही)				
		-		

३. उपप्रकल्पासाठी पर्यावरणीय संरक्षणाचे लक्ष्य

अ. क्र.	लक्ष्याचे तपशील	उपप्रकल्पापूर्वी (आधारभूत)	उपप्रकल्पामध्ये प्रस्तावित लक्ष्य
१.	समुदाय आधारित संस्थेच्या शेतकऱ्यांना एकात्मिक कीड व्यवस्थापन आणि एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापनेचे प्रशिक्षण दिले गेलेले आहे का? त्यांची संख्या व टक्केवारी नमूद करा ^७		— — — (१०० %)
२.	समुदाय आधारित संस्थेच्या शेतकऱ्यांसाठी एकात्मिक कीड व्यवस्थापन आणि एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापनेचे एकूण किती क्षेत्र पातळीवर प्रात्यक्षिके राबविण्यात आले आहेत? त्यांची संख्या व टक्केवारी नमूद करा ^८		— — — (सर्व पिकं)
३.	उपप्रकल्पामधील समुदाय आधारित संस्थेचे एकात्मिक कीड व्यवस्थापन अंतर्गत असलेले क्षेत्र [% (टक्केवारी) मध्ये] नमूद करा ^९		— — — (५० %)
४.	उपप्रकल्पामधील समुदाय आधारित संस्थेचे एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन अंतर्गत असलेले क्षेत्र [% (टक्केवारी) मध्ये] नमूद करा ^९		— — — (५० %)
५.	उपप्रकल्पामधील समुदाय आधारित संस्थेच्या शेतकऱ्यांना हवामान अनुकुलानुसार राबविण्यात येणाऱ्या पद्धतीचे प्रशिक्षण देण्यात आले आहे का? त्यांची संख्या व टक्केवारी नमूद करा ^{१०}		— — — (१०० %)
६.	उपप्रकल्पामधील समुदाय आधारित संस्थेच्या शेतकऱ्यांसाठी किती हवामान अनुकुलानुसार पद्धती उपयोगात आणलेली आहेत? त्यांची संख्या नमूद करा ^{११}		किमान ३
७.	उपप्रकल्पामधील समुदाय आधारित संस्थेने किती क्षेत्रात हवामान अनुकुल पद्धती उपयोगात आणलेली आहे? त्याचे क्षेत्र नमूद करा [हे. मध्ये] ^{१२}		

४. पर्यावरणीय सुरक्षितता लक्ष्य गाठण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना

१. स्मार्ट प्रकल्पाच्या पर्यावरण आणि सामाजिक व्यवस्थापन आराखडा (च्या शिफारशीनुसार कोणताही (ईएसएमएफ उपप्रकल्प बिंदू क ३.९, पृष्ठ क्रमांक ४८ मध्ये दिलेल्या नकारात्मक यादीमध्ये येऊ नये. पर्यावरणीय कृती अहवालानुसार दिलेल्या तरतुदी आणि शमन उपायांच्या अनुषंगाने सर्व उपप्रकल्पाची अंमलबजावणी केली पाहिजे.
२. सेंद्रीय (सॅन्ड्रिय उत्पादनासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम) आणि / किंवा जागतिक उत्तम कृषि पद्धती (जी.ए.पी.) गट प्रमाणपत्राच्या आवश्यकतेसाठी, प्रकल्पातील ६०% पर्यंतचे आर्थिक सहाय्य उपप्रकल्पाद्वारे समुदाय आधारीत संस्थेस मिळू शकते. उर्वरित ४०% खर्चाची रक्कम समुदाय आधारीत संस्थेस स्वतः उभारावी लागेल.
३. प्रकल्पाच्या संसाधनांचा वापर करून खरेदी केली जाणारी सर्व नवीन यंत्रसामुग्री ही ऊर्जा कार्यक्षम, वाहने- भारत स्टेज-VI आणि इंधन कार्यक्षम वापर, ट्रॅक्टर-भारत स्टेज (सीईव्ही / ट्रेम) IV - V आणि वरील असावी. वाहनांचे वैध पीयूसी प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे.

कृषी मूल्य साखळी विकास उप-प्रकल्पांच्या पर्यावरणीय स्क्रीनिंगकरिता चेकलिस्ट

भाग अ- मूलभूत माहिती:

उप-प्रकल्पाचे नाव व त्याचा प्रकार (पी.पी./ एम.ए.पी.):

समुदाय आधारित संस्थेचे नाव

पत्ता

गाव:

क्लस्टर:

तालुका:

जिल्हा:

अक्षांश व रेखांश (जी. पी. एस.): ° ' " N and ° ' " E

(उदा: 19° 39' 47.8080" N व 75° 18' 1.0548" E. कोणत्याही ठिकाणाचे अक्षांश व रेखांश जाणून घेण्यासाठी My GPS

Coordinates किंवा Latitude Longitude यासारखे मोबाईल ॲप वापरू शकता)

मुल्यसाखळी विकासांतर्गत निवडलेले कृषी उत्पादन:

उप-प्रकल्पांतर्गत एकूण क्षेत्र:

धान्य गोदाम किंवा इतर नियोजित बांधकामाची एकूण जागा:

संस्था प्रतिनिधीचे नाव, पद, इमेल आयडी व मोबाईल नंबर:

भाग ब. स्त्रीनिर्गकरिता प्रश्नावली



अ. क्र.	उप-प्रकल्पाचा तपशील	होय/ नाही	माहिती / स्पष्टीकरण
उत्पादन किंवा प्राथमिक प्रक्रिया पातळी:			
१.	उपप्रकल्पाचे ठिकाण हे पर्यावरणीय संवेदनशील जसे संरक्षितराखीव जंगले/ ¹ , दलदलीची जमीन, जैवविविधता संरक्षित विशेष भाग, संस्कृतिक वारसा ठिकाण अशा भागात किंवा जवळपास आहे का?		
२	स्थानिक वनस्पती व प्राण्यांच्या जैवविविधतेला धोका पोहोचतो का?		
३	जंगलतोडीचा धोका संभावतो का?		
४	लोकांचा गावातील कुरण, पाणी, सार्वजनिक सेवा किंवा ते अवलंबून असलेल्या इतर संसाधनांपर्यंत असलेली पोहच कमी होण्याचा धोका उद्भवतो का ?		
५	कोणत्याही प्रकारच्या मानवी - वन्यजीव संघर्षाची शक्यता निर्माण होते का ?		
६	मोठ्या नैसर्गिक आपत्ति किंवा भुस्खलन, पुर, वादळ, भूकंप इ. सारख्या धोकादायक/ असुरक्षित ठिकाणी उप-प्रकल्प आहे का?		
७	उत्पादकता वाढीसाठी कृषी रसायनांचा अतिवापर होण्याची शक्यता आहे का?		
८	कृषि उत्पादने त्यांच्या अधिकतम कीटकनाशक अवशेष पातळी)MRL(चाचणीसाठी पाठवले जातात का?		
९	MRL चाचणी निकालाचे अहवाल तुलनात्मक अभ्यासासाठी राखले जातात का?		

अ. क्र.	उप-प्रकल्पाचा तपशील	होय/ नाही	माहिती / स्पष्टीकरण
१०	एकात्मिक कीड व्यवस्थापन (IPM) पद्धती अवलंबल्या आहेत का?		
११	CBO च्या सर्व शेतकरी सभासदांना मृदा आरोग्य कार्ड प्राप्त आहे का?		
१२	रसायने/कीटकनाशके/खते हाताळताना आणि वापरताना शेतकरी वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे वापरतात का?		
१३	शेत जमिनीवर पिकांचे अवशेष जाळले जातात काय?		
१४	पाण्याची अधिकतम आवश्यकता असणाऱ्या पिकांचा समावेश आहे का?		
१५	जागा वापरात बदल करून स्थानिक परिसंस्थेस धोका उद्भवतो का? (माती-हवा-पाणी यांचे प्रदूषण, पाणी प्रवाहांच्या प्रचलित नैसर्गिक दिशा बदल इत्यादी)		
१६	अप्रमाणित बियाणे किंवा बंदी घातलेले वाण यांचा वापर होतो का?		
१७	कृषी रसायनांच्या पिशव्या आणि रिकामे प्लास्टिकचे कंटेनर अशा अविघटनशील कचऱ्याची लक्षणीय निर्मिती होते का?		
कृषी माल प्रक्रिया पातळी			
१८	कृषि उत्पादन प्रक्रिया/दरम्यान तयार होणारा कचरा आणि सांडपाणी यांची प्रक्रिया न करता विल्हेवाट लावली जाते का?		
१९	कृषी प्रक्रिया आणि/किंवा प्रकल्पाशी संबंधित बांधकाम आणि गोदामे, कोल्ड स्टोरेज, प्रोसेसिंग युनिट्स, पॅक हाऊस इत्यादी प्रकल्पातील पायाभूत सुविधा वायू, पाणी, माती आणि ध्वनी प्रदूषण होण्यास कारणीभूत ठरते का? (कृपया लागू प्रदूषण स्रोताबद्दल तपशील द्या)		

२०	उप-प्रकल्पांतर्गत बांधकामादरम्यान भौतिक, रासायनिक किंवा जैविक धोक्यांमुळे कामगारांचे आरोग्य आणि सुरक्षिततेशी संबंधित जोखीम संभवते का?		
२१	उर्जा बचतीसाठी ३-५ स्टार रेटिंगच्या विद्युत उपकरणांचा अंतर्भाव केला आहे का?		
२२	डिझेल जनरेटर (डीजी), बॉयलर किंवा इतर कोणत्याही कामासाठी इंधन जळल्यामुळे हवेचे प्रदूषण होते का?		
कृषी माल साठवणूक पातळी			
२३	वाळवी किंवा उंदीर यापासून साठवलेल्या धान्याचे रक्षण करण्याकरिता रसायनांचा वापर केला जातो का?		
२४	उप-प्रकल्पात ओझोन कमी करणारे वायू, जसे कि क्लोरोफ्लोरोकार्बन (CFCs) आणि हायड्रोक्लोरोफ्लोरोकार्बन (HCFC) सारख्या वायूंचा अंतर्भाव असलेल्या शीतगृह सुविधांचा वापर समाविष्ट आहे का?		
कृषी माल वाहतूक पातळी			
२५	कृषी मालाच्या वाहतुकीसाठी कालबाह्य, पीयूसी प्रमाणित नसलेल्या आणि प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांचा (उदा., धूर सोडणाऱ्या व्हॅन, टेम्पो, ट्रॅक्टर, इतर वाहने इ.) वापर होतो का?		

स्मार्ट प्रकल्प अधिकाऱ्याचे नाव:

पद:

सही, शिक्का व दिनांक

परिशिष्ट: सोबत उप-प्रकल्पांतर्गत प्रातिनिधिक स्वरूपाचे ३-४ फोटोग्राफ जोडावेत. (उदा. जसे कि शेतातील काडी कचरा व्यवस्थापन, गांडूळ खत निर्मिती, पिक कापणी, प्रक्रिया, धान्य साठवण, वाहतूक, इत्यादी)

विद्युत उर्जा आवश्यकता अभ्यास



महाराष्ट्र शासन



मा. बाळासाहेब ठाकरे कृषी व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (स्मार्ट) प्रकल्प

प्रस्तावित उप-प्रकल्पात विद्युत उर्जा आवश्यकता अभ्यास

समुदाय आधारित ग्रंथचे नाव व पत्ता:

प्रस्तावित उप-प्रकल्प:

प्रस्तावित पायाभूत सुविधा व त्याची क्षमता:

प्रस्तावित ग्रंथ चरणीची क्षमता (kWh):

प्रस्तावित ग्रंथ चरणीकाला आवश्यक जगा (Eq.Ft.):

ग्रंथ प्रतिनिधीचे नाव, पद, ईमेल आयडी व मोबाइल नंबर :

अ. क्र.	वीजेत घालणाऱ्या प्रस्तावित उपकरणांची यादी (उत्पन्न व प्रतवाही मशीन, घईस मिल, वाक मिल इ.)	उपकरणाची क्षमता (kW)	दैनंदिन वापराचा निधीजित कारावधी (तास)	वार्षिक विजेची आवश्यकता (उपकरणाची क्षमता x दैनंदिन वापराचा कारावधी x ३६५) (kW)
				एकूण =

(आवश्यकतेनुसार रकाने दाखव्यात याईत)

घोषणापत्र

मी _____, संचालक, _____ फार्मर प्रोड्यूसर कंपनी, पत्ता _____ या घोषणापत्राद्वारे असे जाहीर करतो, की वरिल विद्युत उर्जा आवश्यकता अभ्यासानुषंगे तसूद केलेली सर्व माहिती खरी व योग्य आहे. यानुषंगे काही ठिसंगती आढळल्यात हा माहिती चुकीची असल्यास त्याला आमची समुदाय आधारित संस्था जबाबदार असेल. मी हे सुद्धा जाणतो त्याच्या परिणामांनुसार उप-प्रकल्पानधील सौर उर्जा निर्मिती चंरणा हा उप-घटक वगळण्यात देखील येवू शकतो.

दिनांक

साईट

म्हो -

नाव -

पदनाम -

ग्रंथचे प्रतिनिधी -

१० हवामान अनुकूल पद्धती

१. अक्षय उर्जेच्या वापर (सोलर पॅनल, सोलर ड्रायर, सोलर सायलो)
२. जल व मृदा संवर्धन पद्धति
३. कार्बन सिक्वेस्ट्रेशन (बायोचार वापर व वृक्ष लागवड)
४. चांगल्या पशुपालन पद्धती (GAHP)
५. कृषि अवशिष्ट व्यवस्थापन (गांडूळ खत, इंधन ब्रिकेट निर्मिती)
६. एकात्मिक कीड व्यवस्थापन,
७. एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन व माती परीक्षण
८. अन्न गोदामात उर्जा कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी केलेले उपाय,
९. हवामान अनुकूल बियाण्याच्या जातींचा वापर करणे,
१०. समुदाय आधारित संस्था पातळीवर माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा (ICT) वापर इत्यादीचा समावेश आहे.

अन्न सुरक्षा आणि एमआरएल अनुपालन

► एमआरएल मर्यादा काय आहेत?

- अन्न सुरक्षेच्या दृष्टीने कीटकनाशकांचा/रसायनांचा बेकायदेशीर आणि/किंवा अवाजवी वापर रोखण्यासाठी एमआरएल मर्यादा सुरक्षित मर्यादा म्हणून निश्चित केल्या जातात.
 - अधिकृत कीटकनाशकांचा/रसायनांच्या सुरक्षित वापर सुनिश्चित करणे शक्य होते.
 - अधिकृत कीटकनाशकांचा/रसायनांचा अतिरिक्त वापर थांबवणे
 - प्रतिबंधित कीटक नाशके/रसायनांचा वापर थांबवणे.
- एमआरएल मर्यादा या कायमस्वरूपी निश्चित केलेल्या नसतात.
 - प्रत्येक पीक निहारक कीटकनाशके, बुरशीजन्य विषारी द्रव्यं तसेच इतर सूक्ष्मजीवजन्य प्रदूषकांसाठी एमआरएल मर्यादा वेगळी आहे.
 - सद्यस्थितीतील तसेच नवीन उपलब्ध कीटकनाशकांच्या/रसायनांचा वापर व त्यांचे अन्न पदार्थांमधील अवशेष याविषयीच्या सातत्यपूर्ण माहिती संकलनाच्या आधारे एमआरएल मर्यादांचे पुनर्मूल्यांकन/पुनर्स्थापना केली जाते.

सॅद्रिय शेती पद्धती

एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन

- ▶ खतांच्या माध्यमातून मुख्यत्वे जमिनीची नैसर्गिक सुपीकता वाढवणारी आणि पिकांद्वारे जमिनीतून घेतली गेलेली पोषण मुल्ये पुनर्संचयित केली जातात.
- ▶ जैविक कीटकनाशकांमध्ये पिकांचे नुकसान नियंत्रित करणे आणि कीटकनाशकांचे पर्यावरणावरील नकारात्मक परिणाम कमी करण्याची क्षमता असते.
- ▶ शेतकऱ्यांना जैविक कीटकनाशके आणि जैविक खतांचा वापर आणि ते वापरण्याचे फायदे याविषयी प्रशिक्षण दिले जाईल.
- ▶ जैविक कीटकनाशके आणि जैविक खतांचा उत्पादन करणाऱ्या युनिट्सच्या उत्पादनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी धोरणात्मक पातळीवर सुधारणा आवश्यक आहे जेणेकरून ते शेतकऱ्यांना अनुदानित किमतीत ही उत्पादने सहज उपलब्ध होतील.

सेंद्रिय शेती पद्धती

एकात्मिक कीड व्यवस्थापन

- ▶ प्रमुख कीटकनाशके – कीटकनाशके, बुरशीनाशके आणि तणनाशके
- ▶ प्रकल्पा अंतर्गत समुदाय आधारित संस्थांच्या शेतकऱ्यांनी एकात्मिक कीड व्यवस्थापन पध्दतींचा अवलंब करावयाचा आहे.
- ▶ कीटक नाशकांची निवड
 - मानवी आरोग्याच्या दृष्टीने सुरक्षित, शेतीच्या दृष्टीने फायदेशीर आणि पर्यावरणाला कमीत कमी हानीकारक, पिकाची परिस्थिती, हवामानाची स्थिती आणि किडीच्या प्रतिकारशक्ती कमी करण्याची गरज लक्षात घेऊन
- ▶ एकात्मिक कीड व्यवस्थापनामध्ये कीड व्यवस्थापनाच्या विविध पध्दतींचे एकीकरण करून किडीचे व्यवस्थापन करण्यावर भर दिलेला असतो.
- ▶ किडीमुळे होणारे आर्थिक नुकसान थ्रेशोल्ड पातळीवर पोहोचले तरच शेवटचा उपाय म्हणून रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर केला जाणे अपेक्षित आहे.

कीटकनाशक वापरसाठीचे सुरक्षा मापदंड

- ▶ अधिकृत कीटकनाशकांचा उपयोग करणे
 - भारतात वापरण्यास बंदी असलेल्या कीटकनाशकांचा वापर करू नये.
 - जागतिक आरोग्य संघटनेद्वारे मंजूर म्हणजे वर्ग IV मधील कीटकनाशके शेतीमध्ये निर्गमित सूचनांप्रमाणे वापरणे.
 - योग्य कीटकनाशके परवाना असणाऱ्या नोंदणीकृत प्राधिकरणाद्वारे आणि अन्न आणि कृषी संघटनेच्या (FAO) कीटकनाशकांच्या वितरण आणि वापरावरील आंतरराष्ट्रीय संहितेनुसार तयार केलेली कीटकनाशके वापरण्यात यावीत.

किटकनाशक फवारणीचे पर्यावरणावर (होणारे)

दुष्परिणाम

मित्र कीड
कीटक
मारली जाते

हवा, पाणी
आणि जमीन
यांचे प्रदूषण

मानवी/
प्राण्यांच्या
आरोग्यास
हानी

परागसिंचन
करणारे
किटक मारले
जातात



रासायनिक
अवशेष
समस्या

सजीवांच्या
गुण
सूत्रामधील
बदल


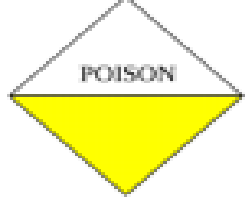

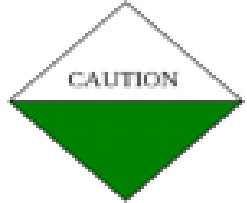
किडीची
प्रतिकारक्षमता
वाढणे

जेवविविधते
स धोखा

पर्यावरणीय उपाय

- गावातील शेणखताचे दर्जेदार कंपोस्टमध्ये रूपांतर करणे, बीज प्रक्रिया, कंपोस्ट कल्चर, पीक पोषणासाठी लागणारी महत्त्वाची निविष्ठा तयार करणे, भूसुधार इ. गोष्टींचे प्रशिक्षण.
- शेतीमध्ये पेरणी, फवारणी, खत देणे, छाटणी, मशागत इत्यादी चे नियोजन.
- बायोडायनॅमिक कंपोस्ट, द्रवरूप खत, कीटकनाशक, मिश्र पीक, हिरवळीचे खत, जैविक औषधे, आच्छादन, पंचगव्य, दशपर्णी, शेण, गोमूत्र इत्यादी निविष्ठांचा योग्य पद्धतीने योग्य वेळी वापर याचे नियोजन.

परिशिष्ट २: कीटकनाशक उत्पादनांची विषकारकतेनुसार वर्गवारी

लेबल मधील निर्देशित त्रिकोण	लेबलचा रंग	विषकारकता
	लाल लेबल	अतिशय जास्त विषकारक
	पिवळा लेबल	जास्त विषकारक
	निळा लेबल	मध्यम विषकारक
	हिरवा लेबल	कमी विषकारक

माहितीचा स्रोत : कृषी विभागाची अधिकृत वेबसाईट

<https://krishi.maharashtra.gov.in/> शेतकरी कॉर्नर (कड्डा) - कीटकनाशके - विष तीव्रता चिन्हे

परिशिष्ट ३: जागतिक आरोग्य संघटने (WHO) द्वारे वर्गीकृत अनुज्ञेय नसलेल्या कीटकनाशकांची
यादी (Class Ia, Ib & II)

1. EXTREMELY HAZARDOUS (Class Ia)
active ingredients (technical grade) of pesticides

Aldicarb [ISO]	Chlormephos [ISO]	Ethoprophos [ISO]	Phenylmercury acetate [ISO]
Brodifacoum [ISO]	Chlorophacinone [ISO]	Flocoumafen	Phorate [ISO]
Bromadiolone [ISO]	Difenacoum [ISO]	Hexachlorobenzene [ISO]	Phosphamidon
Bromethalin [ISO]	Difethialone [ISO]	Mercuric chloride [ISO]	Sodium fluoroacetate [C]
Calcium cyanide [C]	Diphacinone [ISO]	Mevinphos [ISO]	Sulfotep [ISO]
Captafol [ISO]	Disulfoton [ISO]	Parathion [ISO]	Tebupirimfos [ISO*]
Chlorethoxyfos [ISO]	EPN	Parathion-methyl [ISO]	Terbufos [ISO]

**2. HIGHLY HAZARDOUS (Class Ib)
active ingredients (technical grade) of pesticides**

Acrolein [C]	Beta-cyfluthrin [ISO]	Isoxathion [ISO]	Propetamphos [ISO]
Allyl alcohol [C]	Zeta-cypermethrin [ISO]	Lead arsenate [C]	Sodium arsenite [C]
Azinphos-ethyl [ISO]	Demeton-S-methyl [ISO]	Mecarbam [ISO]	Sodium cyanide [C]
Azinphos-methyl [ISO]	Dichlorvos [ISO]	Mercuric oxide [ISO]	Strychnine [C]
Blasticidin-S	Dicrotophos [ISO]	Methamidophos [ISO]	Tefluthrin
Butocarboxim [ISO]	Dinoterb [ISO]	Methidathion [ISO]	Thallium sulfate [C]
Butoxycarboxim [ISO]	DNOC [ISO]	Methiocarb [ISO]	Thiofanox [ISO]
Cadusafos [ISO]	Edifenphos [ISO]	Methomyl [ISO]	Thiometon [ISO]
Calcium arsenate [C]	Ethiofencarb [ISO]	Monocrotophos [ISO]	Triazophos [ISO]
Carbofuran [ISO]	Famphur	Nicotine [ISO]	Vamidothion [ISO]
Chlorfenvinphos [ISO]	Fenamiphos [ISO]	Omethoate [ISO]	Warfarin [ISO]
3-Chloro-1,2-propanediol [C]	Flucythrinate [ISO]	Oxamyl [ISO]	Zinc phosphide [C]
Coumaphos [ISO]	Fluoroacetamide [C]	Oxydemeton-methyl [ISO]	
Coumatetralyl [ISO]	Furathiocarb	Paris green [C]	
Cyfluthrin [ISO]	Heptenophos [ISO]	Pentachlorophenol [ISO]	

महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ :-

□ उद्योगांकरिता महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाची संमती घेणे आवश्यक आहे. ही संमती मिळविण्याकरिता अर्जाची प्रक्रिया ऑनलाइन www.mpcb.gov.in या वेबसाईटवरून करता येते.

□ संमती देण्याकरिता केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळानुसार उद्योगांचे वर्गीकरण -

- १) **White** - उदा. बायो फर्टीलायझर निर्मिती, सौरउद्योग संयंत्र निर्मिती ई.
- २) **Green** - उदा. स्वच्छता व प्रतवारी, दाल मिल, राईस मिल ई.
- ३) **Orange** - उदा. हळद प्रक्रिया उद्योग
- ४) **Red** - उदा. साखर कारखाना, फटाका बारूद उद्योग, सिमेंट उद्योग ई. या कॅटेगिरी नुसार केलेले आहे.

कापणीनंतरच्या पायाभूत सुविधांच्या बांधकाम / अनुक्रमासाठी बांधकाम व्यवस्थापन मार्गदर्शक सूचना (CMG):

पर्यावरणीय परिमाणे	पर्यावरणीय प्रभाव	शमन करण्याचे उपाय
इमारत बांधकाम	उत्खनन, सपाटीकरण आणि माल वाहतूक यामूळे निर्माण होणा-या धूळ उत्सर्जनामूळे जमीन आणि पाण्यावर होणारा परिणाम	बांधकाम क्षेत्र जर 20,000 चौरस मीटरपेक्षा जास्त असेल तर पर्यावरण संरक्षण कायदा 1986 तसेच पर्यावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) अधिसूचना 2006 अन्वये पर्यावरणविषयक मंजूरी घेणे आवश्यक. बांधकाम व तोडफोड कचरा व्यवस्थापन नियमावली 2016 नुसार तयार झालेला बांधकाम कचरा गोळा करून, वेगळा करून त्याची विल्हेवाट लावण्यात यावी
आवाजाची गुणवत्ता	समुदाय आणि कर्मचा-यांवर होणारे परिणाम	यंत्राद्वारे उत्पन्न झालेल्या आवाजाचे नियमन करण्यासाठी सायलेन्सर्सची तरतूद. आवाज येण्याची शक्यता असलेल्या भागात/ठिकाणी काम करणा-या कामगारांना इयर मफ / प्लग सारखी संरक्षक उपकरणे पुरविणे.
पाण्याची गुणवत्ता	धूळ दडपण्यासाठी, सांडपाणी निर्मिती, कॉक्रीट मिक्सिंग, क्युरिंग करणे अशी बांधकाम कामे तसेच कामगार आणि कर्मचारी यांचेकडून घरगुती वापरासाठी होणारा पाण्याचा वापर.	बांधकाम क्षेत्रामधून नाल्यांमध्ये पाणी सोडताना किंवा सोडण्यापूर्वी गाळ व तेल रोधक जाळ्या उपलब्ध करून देणे / बसविणे आवश्यक आहे.
व्यावसायिक आरोग्य व सुरक्षा	आरोग्य आणि कल्याण कार्यबल	कामगारांना कामाच्या ठिकाणी संरक्षणात्मक उपकरणे (पीपीई) जसे हेलमेट, मास्क, सेफ्टी गॉगल, सेफ्टी बेल्ट्स, इअर प्लग इ. उपलब्ध करून देण्यात याव्यात. तसेच आरोग्यदायी राहणीमान आणि पिण्यायोग्य पाणी उपलब्ध करून देण्यात यावे.

फक्त एक झाड लावा कारण की....

- ३५ लाख रूपयाच्या किमतीचे वायूचे प्रदूषण टाळते.
- ३ किलो कार्बनचा एका वर्षात नाश करते.
- ४० लाख रूपयाच्या पाण्याचे रिसायकलिंग करते.
- १५ लाख रूपयाच्या किमतीचे ऑक्सीजन चे उत्पादन.
- पाला – पाचोळ्याची भर पडून जमिनीचा कस सुधारतो
- जमिनीची धूप थांबवतो.
- २ अंशांनी आसपास ते तापमान कमी करतो.



Endosulphon tragedy video link

1) **Satyamev Jayate - Toxic Food- The Endosulphan effect**

<https://youtu.be/Pjp2v4WD9Fg>

2) **Satyamev Jayate S1 | Episode 8 | Toxic Food| Full episode (Hindi)**

<https://youtu.be/Fbc5K9EpTQw>

3) **Satyamev Jayate S1 | Episode 8 | Toxic Food | Organic benefits (Hindi)**

<https://youtu.be/HzaDI81msr4>

4) **Satyamev Jayate S1 | Episode 8 | Toxic Food | Trapping the pests (Hindi)**

<https://youtu.be/Zt6uAnNYm5g>

5) **Satyamev Jayate S1 | Episode 8 | Toxic Food | Death by pesticide (Hindi)**

<https://youtu.be/2ANBgCbVdo4?si=zwriE1fs9PVZg5st>

धन्यवाद .

मो.नं. ७५८८७७२३०२